

Tajemnice Pałacu Saskiego

WIEDZA W PIGUŁCE

W 1709 August II Mocny, król polski w latach 1697–1706 oraz 1709–1733, wybrał pałac Jana Andrzeja Morsztyna na swoją siedzibę. Zamierzał radykalnie rozbudować pałac i uczynić go częścią wielkiego barokowego założenia na wzór podparyskiego Wersalu. Pałac znajdował się nieopodal Krakowskiego Przedmieścia. Był otoczony płataniną nieuregulowanych dróg oraz chaotyczną zabudową, na którą składały się głównie liczne pałacyki i dwory szlacheckie. Wiele lat zajął królowi wykup okolicznych posesji i wyburzenie ich zabudowy. Równie długo trwało projektowanie założenia. Realizację projektu prowadzono etapami przez 35 lat, pod koniec już za rządów Augusta III.

Do 1724 r. przebudowano Morsztynowski pałac, zwany od tego czasu Pałacem Saskim. Stał się siedzibą dworu królewskiego. Po obu stronach korpusu głównego wystawiono nowe skrzydła domykające wewnętrzne dziedzińce. Dwa kolejne skrzydła stanęły prostopadłe do gmachu, ujmując dziedzińce przedni, początkowo skromny, po 1740 r. znacznie powiększony i uregulowany – to obecny pl. Piłsudskiego.

Na tyłach pałacu urządzono największy w ówczesnej Warszawie ogród, znany dziś jako Ogród Saski, który uzyskał kształt pięciobocznego latawca. Rytm i intensywność życia rezydencji i całego miasta wyznaczane były obecnością dworu królewskiego. August III przez blisko trzydzieści lat swego panowania przyjeżdżał do Warszawy dziesięć razy i spędził w niej łącznie dwanaście lat. Ogród Saski służył przede wszystkim dworskiej rozrywce i w sezonie letnim był wypełniony użytkownikami przez cały dzień. W 1727 r. ogród udostępniono publiczności (z wyjątkiem małego fragmentu zarezerwowanego dla pary królewskiej), co jednak oznaczało jego dostępność tylko dla wyższych sfer warszawskiego społeczeństwa. Kolejny monarcha, Stanisław August (koronowany w 1764 r.), nie przejawiał zainteresowania Pałacem Saskim. Miejsce to przestało pełnić funkcję reprezentacyjną i opuszczone przez dwór zaczęło popadać w zaniechanie.

W Pałacu Saskim w ostatniej ćwierci XVIII w. mieściły się saskie placówki dyplomatyczne, kantory handlowe i lokale mieszkalne, zaś w czasach okupacji pruskiej (1795–1806) i następnie aż do roku 1816 – także słynne Liceum Warszawskie.

Zrujnowany Pałac Saski został w 1836 r. wystawiony przez władze na licytację i w następnym roku kupiony przez rosyjskiego kupca Jana Skwarcowa. Nabywca wyburzył saską rezydencję, zastępując ją do 1842 r. późnoklasycystyczną, pałacową kamienicą o charakterystycznej kolumnadzie pośrodku. W dwudziestoleciu międzywojennym gmach był siedzibą Sztabu Głównego, w tym Oddziału II (kontrwywiad), w którym rozpracowano niemiecką maszynę szyfrującą – legendarną Enigmę. Pod kolumnadą urządzono Grób Nieznanego Żołnierza. Relikty tej kolumnady (po wysadzeniu budowli w powietrze przez Niemców w 1944 r.) ostaniamy symboliczny grób-pomnik po dziś dzień.

Tekst: Jarosław Zieliński, scenariusz: Małgorzata Bazan, konsultacja merytoryczna: Jarosław Zieliński. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/tajemnice-palacu-saskiego/>.

Publikację finansuje m.st. Warszawa

Podstawa programowa:

2012/II/POLSKI/T3

2012/II/POLSKI/T4

2012/II/POLSKI/t19

2012/II/POLSKI/t20